

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Alastalo, M. ; Salminen, L. ; Gustafsson, M-L & Kajander-Unkuri, S. (2022) Itsearviointi - ammatillisen kehittymisen perusta. Pro terveys 49:1, 26-27.

ITSEARVIOINTI

› Oman osaamisen, prosessien ja niiden tulosten tarkastelua, jonka avulla yksilö pyrkii syventämään oppimistaan ja parantamaan suoriutumistaan.

› Metakognitio eli tietoisuus omista kognitiivisista toiminnoista, ajattelusta, oppimisesta ja tietämisestä on itsearviointin taustalla.

› Itsereflektio on oleellinen itsearviointin elementti.

Kuva Matilda Gustafsson

Itsearviointi – ammatillisen kehittymisen perusta

Itsearviointia käytetään laajasti hoitotyön osaamisen arvioinnissa. Siihen liittyy samalla riski itsearvioinnin harhasta, ja tuloksia on tarkasteltava kriittisesti. Toisaalta osaamisen arvioinnissa ei ole olemassa yksiselitteistä oikeaa arviointimenetelmää.

Itsearviointi ja oman osaamisen reflektio ovat ammatillisen kehittymisen perusta.

Itsearviointi ja reflektio ovat keskeinen osa ammatillisen osaamisen kehittymistä niin koulutuksen kuin työelämän aikana. Itsearvioinnissa arvioidaan omaa osaamista suhteessa ammatin vaatimuksiin. Siinä tulisi käyttää soveltuvia kriteerejä arvioinnin varmistamiseksi.

Itsereflektio, jolla pyritään tietoiseen ymmärtämiseen ja oppimisen syventämiseen, tehostaa arviointia. Taito arvioida omaa osaamistaan realistisesti ja reflek-

toida omaa ammatillista kehittymistä on olennaista niin työelämässä kuin koulutuksessakin.

Itsearvioinnin voidaan sanoa olevan ammatillisen kehittymisen perusta, joka edellyttää kykyä arvioida omaa osaamista ja huomioida omat rajoitteet sekä tunnistaa lisätiedon tarpeet. Potilas- ja asiakasturvallisuuden näkökulmasta tunnistettuihin osaamisvajaisiin tulisi löytää keinot niiden korjaamiseksi. Tässä täydennyskoulutuksella ja jatkuvalla oppimi-

sella on keskeinen rooli. Kouluttautuminen perustana tulee olla oman osaamisen realistinen itsearviointi, jotta osaamisen kehittäminen voidaan kohdistaa tarpeenmukaisesti.

Voiko itsearviointiin luottaa?

Itsearvioinnin käyttöä on kritisoitu sen subjektiivisuuden aiheuttaman harhan eli oman osaamisen yli- tai aliarvioinnin vuoksi. Opiskelijoiden itsearvioinnin luotettavuus suhteessa muihin arviointime-

netelmiin (esim. koetulos tai opettajan arviointi) on ollut suosittu tutkimusaihe psykologiassa ja kasvatustieteessä. On havaittu muun muassa miesopiskelijoiden yliarvioivan ja naisopiskelijoiden aliarvioivan itseään. Toisaalta vanhempien ja akateemisesti pätevempien oppijoiden on havaittu olevan yleensä luotettavampia arvioinneissaan. Summatiivisen eli oppimisprosessin tulokseen kohdistuvan itsearvioinnin on todettu olevan usein ristiriidassa ulkoisten arvioiden kanssa. (1)

Hoitotyön osaamisen tutkimuksissa on ehdotettu itsearvioinnin rinnalla käytettävien objektiivisia menetelmiä, kuten tietotestiä, OSCE:a (Objective Structured Clinical Examination) tai toisen osapuolen (hoitotyön johtajan, vertaisen tai opiskelijan kohdalla ohjaajan) arviointia. Näissä tutkimuksissa itsearvioitu osaaminen on ollut parempaa verrattuna toisen menetelmän arviointeihin sekä sairaanhoitajaopiskelijoilla (itsearviointi vs. ohjaajan arviointi, 2; itsearviointi vs. OSCE, 3) että sairaanhoitajilla (itsearviointi vs. tietotesti, 4).

Jo peruskoulussa käydään oppimiskeskusteluja

Tutkimustieto itsearviointitaitojen kehittymisestä ja niiden tasosta on lähes olematonta sen laajasta käytöstä huolimatta. Peruskoulussa oppimiskeskustelut ovat nykyään keskeinen osa oppilaan arviointia. Näin itsearviointitaidot oletettavasti kehittyvät, kun oppilas jo koulutiensä alusta saakka oppii refleктоimaan oppimaansa peilaten sitä kriteereihin opettajan kanssa keskustellessaan. Sen sijaan lukiossa oppimiskeskustelut ovat vähäisemmässä roolissa.

Ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa osaamisen arviointi tehdään pääasiassa työelämälähtöisesti sekä osaamis- ja kriteeriperusteisesti. Arvioijalla tulee olla alan ammattitaito ja osaaminen sekä perehtyneisyys arviointiin ja tutkimuksen perusteisiin. Työssäoppiminen arvioidaan numeerisesti opettajan ja työelämän edustajan yhteistyönä. Ennen arviointikeskustelua opiskelija tekee kirjallisen

kriteereihin perustuvan itsearvioinnin, joka ei kuitenkaan vaikuta annettavaan arvosanaan.

Ammattikorkeakouluissa oppimiskeskustelut liittyvät lähinnä harjoitteluiden arviointiin, mutta niissä ei kuitenkaan käytetä aina selkeitä arviointikriteereitä eikä arviointia ole standardoitu. Harjoittelun ohjaajien koulutus ei ole systemaattista, joten arviointi saattaa kohdistua muuhun kuin tavoiteltavaan osaamiseen, kuten tehtävien luettelemiseen. Ei siis ole varmuutta siitä, että opiskelijan itsearviointitaidot kehittyvät näissä keskusteluissa.

Tärkeä taito haasteista huolimatta

Itsearviointi on tärkeä osaamisen varmistamisessa hoitotyössä luotettavuuteen liittyvistä haasteista huolimatta. Vaikka arvioinnissa käytettäisiin objektiivisia menetelmiä, on osaamisessa ulottuvuuksia, jotka voidaan tavoittaa vain itsearvioinnilla. Kehittyäkseen ja pitääkseen ammattitaitoaan yllä, hoitotyön ammattilaisten tulisi pystyä jatkuvasti arvioimaan omaa osaamistaan.

Itsearviointitaidot oletettavasti kehittyvät harjoituksen myötä. Olisikin tärkeää tehdä osaamisen itsearvioinnista säännöllisesti toistuva käytäntö. Harjoittelun ohjauksessa ja arvioinnissa onkin tärkeää kannustaa opiskelijoita perusteellamaan toimintaansa näyttöön perustuen sekä refleктоimaan jatkuvasti omaa osaamisen kehittymistä.

Itsearviointiin voidaan liittää esimerkiksi vertaisarviointi tai jokin objektiivinen arviointimenetelmä, jotta ammatilliselle tarjoutuu mahdollisuus saada palautetta, johon verrata omaa arviotaan. Avointa ja rehellistä itsearviointia voidaan tukea luomalla osaamisen arvioinnille ja varmistamiselle myönteinen ilmapiiri, jossa jokainen voi turvallisesti mielin tulla esiin oman osaamisensa, mahdolliset puutteet ja kehittämistarpeet sekä antaa ja ottaa vastaan palautetta.

Itsearvioinnin luotettavuuden vahvistamiseksi esimerkiksi perehdytysjakson

jälkeen odotettava osaaminen tulisi olla selkeästi määritelty ja perehtyvän hoitajan tiedossa, sillä epäselvyys tavoiteltavasta osaamisesta tai arviointikriteereiden puuttuminen kokonaan heikentää itsearvioinnin luotettavuutta. Erilaiset ammatituumallit määriteltyine osaamisen tasoi- neen voivat toimia hyvänä viitekehystenä itsearvioinnille. Jokaisessa yksikössä onkin tärkeää selkeästi kirjoittaa auki osaamisvaatimukset uransa eri vaiheissa oleville hoitajille ja kehittää itsearvioinnin järjestelmällistä toteutumista esimerkiksi hyödyntäen erilaisia reflektion ja itsearviointiin kehitettyjä mittareita.

Itsearvio hyvä kumppani objektiiviselle arviolle

Itsearviointitaitojen opettamisen ja niiden kehittymisen seurannan tulee olla systemaattista niin oppilaitoksissa kuin työelämässäkin. Hoitotyön johtamisen näkökulmasta on haastavaa, jos osaamisen itsearviointi tuottaa epärealistista tietoa hoitohenkilökunnan osaamisesta. Epärealistisesti omaa osaamistaan arvioiva hoitaja voi vaarantaa potilasturvallisuuden. Itsearviointikäytäntöjen ja objektiivisten arviointimenetelmien rinnakkaiskäytön kehittämisen tulisi kuulua kiinteästi osaamisen johtamiseen. ●

MIKA ALASTALO
TtT, lehtori,
Laurea-ammattikorkeakoulu

LEENA SALMINEN
TtT, professori, Turun yliopisto,
Hoitotieteen laitos

MARJA-LIISA GUSTAFSSON
TtT, lehtori, Turun ammatti-instituutti,
Sosiaali- ja terveys

SATU KAJANDER-UNKURI
TtT, yliopettaja, postdoc-tutkija,
Turun yliopisto, Hoitotieteen laitos,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

LÄHTEET

- Andrade H. A Critical Review of Research on Student Self-Assessment. *Front Educ*. 2019;4:Article 87.
- Kajander-Unkuri S. Nurse Competence of Graduating Nursing Students. *Annales Universitatis Turkuensis D1158*. Turun yliopisto. 2015.
- Baxter P, Norman G. Self-assessment or self-deception? A lack of association between nursing students' self-assessment and performance. *J Adv Nurs*. 2011;67(11):2406–2413.
- Alastalo M. Patient observation skills in critical care nursing – A Theoretical construction and evaluation. *Annales Universitatis Turkuensis D1552*. Turun yliopisto. 2021.